

στρατὸν ἐνδόξως· εἶδομεν καὶ πολλὰς εἰκονογραφίας μαχῶν καὶ τόπων. Ὁ τελευταῖος ἐλθὼν ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων εἶναι νέος ἀξιωματικός, στρατιωτικὴν ἔχων τὴν ὄψιν, ὁ συνταγματάρχης· Τοῦπερ, ὅς τις ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ γεῦμα ἂν καὶ συντρέψῃ τὸν πόδα του πρὸ μηνὸς κυνηγῶν. Τὸν πόδα τοῦτον εἶχε συντρίψει καὶ πρὸ δύο μηνῶν εἰς τὴν θήραν ἐπίσης. Μοὶ διηγήθη δὲ περὶ τῆς Νέας Ζελανδίας παραδοξώτατα καὶ μοὶ ἔδειξεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν τροπαίων πελέκεις λιθίνους, λόγχας φαρμακισμένας, ἐνδύματα ὀλόκληρα, δηλαδὴ ἐνώτια καὶ περιδέραια δεσποινῶν καὶ δεσποινίδων. Φαίνεται ὅτι οἱ Μζοροὶ εἶναι ἄνδρες μεγάλοι, πολεμισταὶ εὐστροφοὶ, ταχύποδες, φιλότιμοι καὶ εἰς ἄκρον φίλοι τοῦ ἀνθρωπίνου ἐψητοῦ. Διὸ ὁ ἀιχμάλωτος χρησιμεύει ἀντὶ ἐψητοῦ εἰς αὐτούς· ἡ μαγειρικὴ εἶναι τέχνη, οἰκονομικοὶ δὲ κλίβανοι θεωροῦνται πέτραι. Τὰ ἀνθρώπινα πλευρὰ ἐψηθόνται μόνον μετὰ τῶν ἀρωματικῶν φυτῶν, ἀφ' οὗ πρῶτον βρωμῆτῶσιν. Ἀλλὰ δὲν μᾶς ἐπροσκάλεσαν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῶν γευμάτων· θέλουσι πρῶτον νὰ ὀργανώσωσι χοροὺς λαμπροτάτους, τοὺς ὁποίους ὅμως δὲν δεχόμεθα ἕνεκα πένθους.

22 *Ἰουλίου*. — Ἰδοὺ ἐπιστρέφομεν ἀπὸ νέαν θήραν. Ὁ λοχαγὸς Στάνδης μᾶς ὠδήγησεν εἰς Σνάπερ Πόιντ, δηλαδὴ εἰς τὸ τελευταῖον ἀκρωτήριο τὸ κλειῖον τὸν ὄρμον τοῦ λιμένος Φιλίππου πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος καὶ τὸ ὁποῖον τὸν διαχωρίζει ἀπὸ τὸν αὐστραλικὸν ὠκεανόν. Μετέβημεν δ' ἐκεῖ διὰ ξηρᾶς ποτὲ μὲν διαβαίνοντες πλησίον τῆς παραλίας, ποτὲ δὲ διὰ μεγάλων ἀγρίων δασῶν καὶ ἄλλοτε βαδίζοντες ἐπὶ βράχων παρκακισμένων εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀπηντήσαμεν δὲ καθ' ὁδὸν ὄψιν ἀποτρόπαιον, ἥτοι ναυτικὸν ἀρχαῖον διατρίβοντα ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1840, ὅς τις ἵνα παρηγορηθῇ διὰ τὰ πλοῦτη τὰ ὁποῖα ἔχασε παίζων, κυνηγεῖ φώκας καὶ ὠραιότατους ψιττακοὺς. Ἐφθάσαμεν δὲ τὸ ἐσπέρας εἰς τὸ ἀκρωτήριο, ὅπου εὗρομεν γενναῖον νησιώτην κύριον δεκάδος θηρευτικῶν κυνῶν ἐκ Σκωτίας, καταδιωκόντων ἐμμανῶς τοὺς μακρόποδας· τὴν δ' ἐπιούσαν εἰσήλθομεν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ δάσος, ὅπου βεβαίως ἦτο εὐκολον νὰ πλανηθῶμεν, τρέχοντες ἐφιπποὶ ἄνωθεν στελεχῶν μετὰ τῶν ὑψηλοῦ χόρτου. Ἐπὶ τούτῳ ἔχομεν μείναι σύμφωνοι ὅτι, ἐάν ποτέ τις ἐξ ἡμῶν ἐπλανᾶτο νὰ δίδῃ σημεῖον πυροβολῶν τρεῖς *pār! pār! pār!* Ἐτρέξαμεν δὲ ἀκατάσχετοι κατόπιν τῶν κυνῶν, ἀλλ' ἡ θήρα ἔγινε μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος, ὥστε δὲν εἶδομεν τοὺς τρεῖς φονευθέντας μακρόποδας εἰμὴ μετὰ τὸν φόνον αὐτῶν. Ἡ ὄρμη ἡμῶν ὁμοιάζε πρὸς μὲθην καὶ ἀκάθεκτοι ἐπεθυμοῦμεν νὰ διασχίσωμεν τὰ ἀπέραντα ἐκεῖνα δάση τῶν ὁποίων εἶναι ἀδιάκοποι αἱ ποικίλαι καλλοναί.

Ἐπανελθόντες δὲ εἰς τὸ μικρὸν χωρίον ἐμά-

θομεν ὅτι δύο λεύγας μακρὰν εὐρίσκεται ἡ λίμνη ἐντὸς τῶν δασῶν, ὅπου πρὸ τριῶν ἡμερῶν, κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἀνυψοῦνται εἰς τὸν ἀέρα στίφη μαύρων κύκλων τὰ ὁποῖα ἐπιστρέφουσι τὴν νύκτα. Τοῦτο ἤρκεσε νὰ ἐξεγείρῃ νέαν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν 21 περὶ τὴν τετάρτην τῆς πρωίας ἐπικρατοῦντος ἔτι τοῦ σκότους ἐπορεύθημεν ἐπὶ βράχων πρὸς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος· ὅσον δὲ ἐπλησιάζομεν τόσον ἐλαμβάνομεν μεγαλειτέρας προφυλάξεις. Σιωπῇ, βάδισμα ἐπὶ τῆς ἄκρας τῶν ποδῶν, παλμοὶ ἐπεκράτουν. Μετὰ δύο λεύγας ἐφάνη ἡ αὐγὴ καὶ ἐλαμψεν ὁ ἥλιος τῶν ἐννέα ὥρῶν· ἀλλὰ ποῦ οἱ μαῦροὶ κύκνοι; Οὔτε ἔγχοις αὐτῶν ἐφαίνετο, ἀλλ' οὔτε καὶ ἦτο δυνατόν νὰ φανῇ, διότι εἶχον ἀπατήσει τὴν εὐπιστίαν μας.

**Ἐπταὶ συνέχεια.*

N.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΑΝΔΗ

[Βιογραφικὴ μελέτη.]

Ὀλίγων ἴσως μεγάλων ἀνδρῶν ὁ βίος περιέχει τοσοῦτον ποικίλας περιπετείας καὶ εἶνε μεστὸς τοσοῦτων ἐκτάκτων, ἀσυνήθων καὶ ῥομαντικῶν γεγονότων, ὡς ὁ τῆς μεγάλης γυναικὸς, ἥτις τὴν 27 Μαΐου (8 Ἰουνίου) τοῦ λήξαντος ἔτους ἀπεβίωσεν ὑπερεβδομηκοντούτις ἐν Nohant, καὶ ἥς ὁ θάνατος ἐστέρησε μὲν τὴν Γαλλίαν τῆς μεγίστης αὐτῆς ποιητρίας, τὸν κόσμον δὲ σύμπαντα τῆς ἐξοχωτάτης γυναικὸς, ἥτις ἐκράτησέ ποτε κάλαμον συγγραφῆς.

Τῆς μεγάλης ταύτης ποικίλης τῶν βιωτικῶν αὐτῆς περιπετειῶν συνέπεια φυσικὴ ὑπῆρξεν, ὅτι περὶ οὐδενὸς ἴσως τῶν ἐξ οἴαςδὴποτε ἐπόψεως διασήμεων συγγραφῶν τῶν νεωτέρων χρόνων ἐγράφησαν τοσοῦτον διάφορα καὶ ἀντιπατικά, ἐπὶ ὅλων ἡμισυ αἰῶνα, ἥτοι ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐμφανίσεως εἰς τὸν φιλολογικὸν ὀρίζοντα μέχρι τοῦ θανάτου τῆς καὶ μετ' αὐτὸν, ὅσα περὶ τῆς Γεωργίας Σάνδης. Ἄν δὲ τις μάλιστα, ὑπομονὴν ἔχων καὶ φιλομαθῆ περιέργειαν, διέλθῃ μετὰ προσοχῆς πάντα τὰ περὶ αὐτῆς γραφέντα, καὶ θελήσῃ ν' ἀντιπαραβάλλῃ αὐτὰ πρὸς τὰς ἰδίας αὐτῆς ἐξομολογήσεις, ἃς ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 1854 ἡ διάσημος γυνὴ ὡς ἐπιφυλλίδα τῆς γαλλικῆς ἐφημερίδος ὁ *Τύπος*, ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἱστορία τοῦ βίου μου* (*Histoire de ma vie*), πολλὰκις καὶ πολλαχοῦ θέλει ἐκπληκτικὸς σταματήσει, ποῦ μὲν ἀπορῶν καὶ ἀμφιταλαντευόμενος πρὸς τὰς παραδοξολογίας καὶ ἀντιφάσεις τῶν βιογράφων τῆς, ποῦ δὲ ἀγανακτῶν πρὸς τὴν ἐπιπόλαιον παρκαμόρφωσιν ἢ καὶ τὴν ἐκ προθέσεως διαστροφὴν τῶν διαφόρων τοῦ βίου τῆς περιστάσεων.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, βάσιν τῆς ἡμετέρας ἀφηγήσεως ὑποτιθέμενοι τὸν νεώτατον τῆς Σάνδης βιογράφον καὶ κριτικὸν γερμανὸν Κάτσερ (*Katscher*), θέλομεν προσπαθήσει, δι' ἀμερολήπτου ἀντιπα-

ραβολῆς καὶ ἱστορικοῦ ἐλέγχου, νὰ ἀπαρτίσω-
μεν ὅσον ἔνεστι πλήρη καὶ ἀκριβῆ τὴν βιογρα-
φικὴν τῆς διασήμεου γυναικὸς εἰκόνα, οὔτε εἰς
τὴν κακολογίαν τῶν γάλλων καὶ γερμανῶν καὶ
ἀγγλων κατηγόρων τῆς εὐπιστον παρέχοντες τὸ
οὗς, οὔτε εἰς τῶν ἐπιφυλλιδιογράφων τὴν ἐλα-
φρολόγον φαντασιοκοπίαν ἀρκούμενοι, οὔτε
εἰς τὰς ἰδίαις τῆς Σάνδης διαβεβαιώσεις βασιζό-
μενοι ἀνεξελέγκτως.

Ἡ γενεαλογία τῆς γυναικὸς ἣτις ἔγραψε τὴν
Balentinien καὶ τὴν *Laaliar* ἀνέρχεται μέχρι
τοῦ βασιλέως τῆς Σαξωνίας καὶ Πολωνίας Φρει-
δερίκου Αὐγούστου τοῦ ἐπικληθέντος Ἰσχυροῦ.
Καίτοι δὲ ἡ ἀπ' ἐκείνου μέχρις αὐτῆς καθήκουσα
γραμμὴ δὲν εἶνε ἠθικῶς λίαν εὐθεία, ἡ Σάνδη
μετὰ πολλῆς αὐταρεσκείας διηγείται τὰ κατ' αὐ-
τὴν, καὶ τοσοῦτον μάλιστα λεπτομερῶς διατρί-
βει περὶ τὰς ἐλαχίστας τῆς καταγωγῆς αὐτῆς
περιπετείας ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ τῆς, ὥστε δι-
καίως οἱ φιλοσκώμμοιες Παρισίαι ἀπεκάλεσαν
τὴν Ἱστορίαν τοῦ βίου τῆς *Histoire de ma
vie avant ma naissance* (Ἱστορία τοῦ βίου μου
πρὸ τῆς γεννήσεώς μου). "Ὅπως δὴποτε εἰς τοὺς
ἡμετέρους ἀναγνώστας ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωσιν, ὅτι
πατὴρ μὲν τῆς Σάνδης ὑπῆρξεν ὁ Μαυρίκιος Δου-
πὲν, ταγματάρχης ὑπὸ τὸν Α' Ναπολέοντα, μή-
τηρ δ' αὐτῆς παρισινή τις κόρη, Σοφία Δελαβὸρδ
καλουμένη, διὰ φοβερῶν περιπετειῶν διαβίωσασα
τὴν νεότητά της (*livrée dans la jeunesse à
des hasards effrayants*), ὡς ἡ θυγάτηρ τῆς ἱ-
στορεῖ, ἐρωμένη μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς τοῦ Μαυρι-
κίου εἶτα δὲ σύζυγος αὐτοῦ νόμιμος γενομένη
ἓνα μόλις μῆνα πρὸ τῆς γεννήσεως τῆς Αὐγῆς,
Ἀμαντίνης, Λουκίλης (*Aurore, Amantine, Lu-
cile*) Δουπὲν, ἣτις ἔμελλε κατόπιν νὰ καταστή-
σῃ τοσοῦτον διάσημον τὸ ψευδώνυμον αὐτῆς
George Sand.

Δ'

Ἡ ἡρώϊς ἡμῶν ἐγεννήθη τὴν 5 Ἰουλίου τοῦ
ἔτους 1804, τελευταίου τῆς μεγάλης δημοκρα-
τίας, καὶ πρώτου τῆς μεγάλης ἐπίσης αυτοκρα-
τορίας, ἐν Παρισίαις, κατὰ τὴν ὁδὸν Meslée.
Μνημονεύομεν δὲ τῆς ὁδοῦ, μόνον ἵνα σημειώσω-
μεν, ὅτι μετὰ θάνατον τῆς μεγάλης γυναικὸς τὸ
δημοτικὸν συμβούλιον Παρισίων ἀνεβάπτισεν αὐ-
τὴν εἰς «ὁδὸν Γεωργίας Σάνδης». Κατὰ τὴν
στιγμὴν τῆς γεννήσεώς της ὁ πατὴρ αὐτῆς ἔ-
παιξε τυχαίως βιολίον, — αὐτὸ ἐκείνο ὅπερ εὐ-
λαβῶς διεφύλαξε πάντοτε ὡς κειμήλιον ἡ θυ-
γάτηρ του, — θεία δὲ τις παρισταμένη προσφῆ-
τευσεν εἰς τὸ νεαρὸν βρέφος, ὅτι ἤθελεν εὐτυχῆ-
σει ἐν τῷ βίῳ της, ἀφοῦ ἐγεννήθη ἐν χορδαῖς καὶ
ὄργανῳ. Μικρὸν μετὰ τὴν γέννησιν αὐτῆς ἔμα-
θεν ἡ πρὸς πατρὸς μᾶμμη τῆς τὸν γάμον τοῦ
υἱοῦ της, καὶ ἡ ἀριστοκρατικὴ τῆς ὄργῃ πρὸς τὸν
ἐξ ἀνισογενείας ἐκείνον σύνδεσμον ἐξώθησεν αὐ-
τὴν εἰς πᾶσαν δυνατὴν ἐνέργειαν πρὸς ἀκύρωσιν

γάμου, ὅστις καθίστα νόμφην αὐτῆς τὴν κόρην
ὄρνιθοπόλου. Πάντα ἕως τὰ νομικὰ τῆς στρα-
τηγήματα καὶ πᾶσαν αὐτῆς τὴν ὄργῃν διέλυσεν
ἀθῶον καὶ συγιννητικὸν πανούργημα τοῦ υἱοῦ
της. Τῇ μεσιτείᾳ τοῦ θυρωροῦ τῆς οἰκίας, ἐν ἣ
κατέλυεν ἐν Παρισίαις ἡ ἀριστοκρατικὴ χῆρα,
κατωρθῶθη νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας τῆς μᾶμμης του
τὸ τρυφερὸν βρέφος. Ἐν μειδίᾳμα τῶν μικρῶν
ρόδιῶν χειλέων τοῦ νηπίου ἤρκεσεν ὅπως ἀφο-
πλίση τὴν μητέρα τοῦ Δουπὲν. Ἐνηγκαλίσθη
τὴν ἐγγονὴν της, καὶ συνδιηλλάγη πρὸς τὸν υἱὸν
αὐτῆς. Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον συνδιηλλάγη καὶ
πρὸς τὴν νόμφην της, καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς
νεαροὺς συζύγους νὰ συγκατοικήσωσι μετ' αὐ-
τῆς ἐν Nohant.

Αὐτόθι, ἐν τῷ οικογενειακῷ πύργῳ τῆς μᾶμ-
μης της, ὅπου διήνησε κατόπιν ἡ Σάνδη τὸ πλεῖ-
στον τοῦ βίου της, διήγαγε μικρὰ κόρη τὰ νη-
πιακά της ἔτη. Αὐτόθι, μικρὸν ἔτι καὶ ἀθῶον
νήπιον, ὑπῆρξε μάρτυς τῶν διαρκῶν ἐρίδων καὶ
τῆς ἀναφανεῖσης πάλιν ἀντιπαθείας μεταξὺ
τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ τῆς μᾶμμης· αὐτόθι τέ-
λος, τετραετὲς μόλις βρέφος, ἀπώλεσε τὸν πατέ-
ρα της, πεσόντα ἐκ τοῦ ἵππου. Τὸ δυσύχημά της
τοῦτο, ὅπερ δι' εὐγλώττων καὶ σπαρακτικῶν
σελίδων ἀφηγείται ἡ Σάνδη ἐν τῇ Αὐτοβιογρα-
φίᾳ της, ἐπιήζησεν ἔτι τὴν μεταξὺ τῆς μᾶμμης
καὶ τῆς μητρὸς της διάστασιν, μεταβαλὼν αὐτὴν
μάλιστα εἰς ζηλότυπον μέριμναν περὶ τῆς ἀνα-
τροφῆς τοῦ παιδίου. Οὕτως, ἐν ἀμοιβαίᾳ καὶ
σφοδρᾷ ζηλοτυπίᾳ, κατενεμήθη ἡ πρώτη ἀνα-
τροφή καὶ παιδείσις τῆς Σάνδης μεταξὺ τῆς μη-
τρὸς καὶ τῆς πατρομήτορος της, ἡ πρώτη δ' αὐ-
τῆς ἐκπαίδεσις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ γηραιοῦ ἰα-
τροῦ Δεσάρτρ, ὅστις εἶχεν ἤδη διδάξει καὶ τὸν
πατέρα της, καὶ περὶ οὗ πολλὰ ὠραῖα ἔγραψε
κατόπιν ἡ Γεωργία μεταξὺ τῶν ἀναμνήσεών της.
Τὰς ἀναμνήσεις ταύτας, πλήρεις δρόσου καὶ χά-
ριτος ἀνεκφράστου, ἀνέγραψε πιστῶς ἡ διάση-
μος γυνὴ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ βίου της, μακρὸν
δὲ καὶ υπερβαῖνον τὰ ὅρια τῆς διατριβῆς ταύ-
της ἤθελεν εἶναι νὰ ἀντιγράψωμεν αὐτὰς ἐν-
ταῦθα. Τοσοῦτο μόνον σημειοῦμεν ἐκ τῆς ἄλλως
λίαν περιέργου καὶ ἐνδιαφερούσης ἐκείνης περιό-
δου τοῦ βίου της, ὅτι, μικρὰ ἔτι παῖς, καὶ
φυλακίζομένη ὑπὸ τῆς μητρὸς της ἐντὸς τεστ-
σάρων καθεδρῶν, ὅπως μὴ πλησιάζῃ εἰς τὸ πῦρ
τῆς ἐστίας, ὅπερ ὑπερβαλλόντως ἠγάπα, δύο κυ-
ρίως εἶχεν ἀσχολήσεις ἡ Σάνδη, τὸ μὲν νὰ μαδῇ
τὰ ἄχρκα τῶν καθισμάτων διὰ τῶν μικρῶν αὐ-
τῆς χειρῶν, τὸ δὲ νὰ ἀδολεσχῇ ὠρας ὀλοκλή-
ρους, διηγήμεντα πλάττουσα καὶ παραμύθια,
δι' ὧν προεκάλει τὸ μειδίᾳμα τῆς ἐργαζομένης
παρὰ τὴν ἐστίαν μητρὸς της.

Ἄλλ' ἐνῶ ἡ μικρὰ Αὐγὴ ἐράνθανε νὰ ἀναγι-
νώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ, καὶ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς
ἀπποσχόλει εἰς μαγικὰ παραμύθια καὶ ἱστορίας

δρακόντων και σουλφιδων, τὴν δὲ γραφὴν τῆς εἰς φανταστικὰς ἐπιστολάς πρὸς συγγενεῖς καὶ συμπατριῆς, ἃς οὐδέποτε ἀπέστειλεν, ἡ οἰκογενειακὴ ἔρις μεταξὺ μάμης καὶ μητρὸς ἐπετείνετο, καὶ κατέληγε τέλος, τὸ ἔτος 1814, εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς Σάνδης ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, ἣτις κατεπίσθη νὰ μεταβῆ καὶ ζῆσῃ μόνη ἐν Παρισίοις, ἐπὶ χορηγίᾳ 2,500 φράγκων, παρεχομένων ἐτησίως ὑπὸ τῆς πενθερᾶς τῆς.

Οὕτως ἔμεινε μόνη ἡ Σάνδη παρὰ τῇ μάμῃ τῆς ἐν Nohant· τοσοῦτω δὲ ἀλγεινότερον συνησθάνθη τὸν χωρισμὸν τῆς μητρὸς τῆς, ὅσω καὶ ἡ τροφὸς αὐτῆς, ἣν λίαν ἠγάπα, ἀνεχώρησε μετὰ μικρὸν, ἵνα νυμφευθῆ. Ἡ λύπη αὐτῆς τῆς μικρᾶς κόρης, ἡ τοσοῦτον εὐγλώττως, καὶ τοι λίαν ἀπιθάνως, εἰκονιζομένη ἐν ἀρχῇ τοῦ ὀγδόου τόμου τῆς «Ἱστορίας τοῦ Βίου μου», παρεκίνησε πιθανῶς τὴν γραῖαν αὐτῆς μάμμη, ἣτις εἶχεν ἤδη προβῆ βαθυμῆδὸν μέχρι λατρείας τῆς παιδὸς, νὰ μεταβῆ καὶ αὐτὴ εἰς Παρισίους, τὴν τρίτην εὐθὺς ἑβδομάδα μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς νύμφης τῆς. Ἐκεῖ ἔβλεπε καθ' ἑκάστην ἡ Αὐγὴ τὴν μητέρα τῆς, ἐξήρχετο μετ' αὐτῆς εἰς περίπατον, καὶ περιπαθῶς τὴν ἠγάπησε. Τὴν περιπαθῆ δὲ ταύτην στοργὴν πολλαχοῦ τῶν Ἀπομνημονευμάτων τῆς ὁμολογεῖ, καίτοι μὴ παρσιωπῶσα τὰ ἐλαττώματα τῆς μητρὸς αὐτῆς. Ἡ ἐν τῇ μεγαλοπόλει ὅμως διαμονὴ τῆς παιδὸς ὀλίγον διήρκεσε, καὶ μετὰ μικρὸν ἐπέστρεψε πάλιν ἡ Αὐγὴ πρὸς τὴν μάμμη τῆς ἐν Nohant, ὅπου καὶ διέμεινε μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν δεκατριῶν ἐτῶν, διδασκομένη παρὰ τοῦ γηραιοῦ Δεσάρτρ καὶ τῆς μάμης τῆς συγχρόνως. Χάριν αὐτῆς ἐσπούδασε τότε πολλὰ ἀηδῆ πράγματα, ὡς ἀποκαλεῖ ἡ Σάνδη τὰ λατινικά, τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν μετρικὴν καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἡρέσκετο δὲ μόνον μανθάνουσα ἱστορίαν, γεωγραφίαν, φιλολογίαν καὶ ἰδίως μουσικὴν, ἣν ἐδίδασκεν αὐτὴν ἡ γραῖα τῆς μάμμη, διακεκριμένη καὶ πλήρης αἰσθητικῆς μουσουργός, καθ' ἃ διὰ μακρῶν πανηγυρίζει αὐτὴν ἡ ἐγγονὴ τῆς. Καὶ τὴν μουσικὴν ὅμως ἀηδίασε καὶ ἀπέμαθε βραδύτερον, ὅτε, ἀντὶ τῆς μάμης τῆς, ἔσχε διδάσκαλον Gaillard τινὰ, πρόσωπον γελοῖον καὶ ἄψυχον, μὴ ἐννοοῦν ἄλλως τὴν μουσικὴν ἢ ὡς ἀπλὴν τῶν δακτύλων εὐκίνησιαν. «Ἀν ἐξήκολούθουν, λέγει πού τῶν Ἀπομνημονευμάτων τῆς ἡ Σάνδη, διδασκομένη τὴν μουσικὴν παρὰ τῆς μάμης μου ἤθελον γείνει μουσικὴ εἶμαι δὲ πρὸς τοῦτο πεπλασμένη, καθότι τὸ ἐν τῇ μουσικῇ ὥραϊον μοι ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν καὶ μὲ μαγεύει πολὺ πλειότερον ἢ ἐν πάσῃ ἄλλῃ ὥραϊα τέχνῃ».

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τῆς ἐν Nohant διαμονῆς τῆς χρονολογοῦνται αἱ πρῶται συγγραφικαὶ καὶ τῆς Σάνδης ἀπόπειραι. «Δὲν διήρκεσαν ὅμως αὐταὶ πολὺ», λέγει ἡ Γεωργία ἐν τῷ δεκάτῳ τό-

μῳ τῆς Αὐτοβιογραφίας τῆς. Ἐγραψα πολλάς περιγραφὰς, μίαν τῆς Μελανῆς κοιλάδος, ἄλλην μέρους τινὸς ὅπου συχνάκις περιεπάτου, καὶ τρίτην θερινῆς τινὸς σεληνοφεγγοῦς νυκτός. Τόσα μόνον ἐνθυμοῦμαι ἢ δὲ μάμμη μου εἶχε τὴν ἀγαθότητα νὰ κηρύττῃ εἰς πάντας, ὅτι τὰ ἔργα μου ἐκεῖνα ἦσαν ἀριστουργήματα. Ἐκ τῶν φράσεων ὅμως, αἵτινες παρέμειναν ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ μνήμῃ μου, κρίνω ὅτι τὰ ἀριστουργήματα ἐκεῖνα ἦσαν μόνον ἄξια τοῦ . . . cabinet. Ἄλλ' ἐνθυμοῦμαι ἐπίσης, καὶ τοῦτο μοι προξενεῖ πολὺ μείζονα εὐχαρίστησιν, ὅτι παρὰ πάντας τοὺς ἔμφρονας ἐπαίνους τῆς μάμης μου, οὐδόλως ἐμεθύσθη ἐκ τῆς μικρᾶς μου ἐκείνης ἐπιτυχίας. Ἡσθάνομην ἔκτοτε ὅ,τι πάντοτε ἠσθάνομην καὶ αἰσθάνομαι: ὅτι δηλ. οὐδεμία τέχνη δύναται νὰ ἀποδώσῃ τὴ θέλγητρον καὶ τὴν δόσον τῆς ὑπὸ τῶν καλλονῶν τῆς φύσεως προξενουμένης ἐντυπώσεως, ὡς οὐδεμία ἐπίσης ἐκφρασίς δύναται νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν καὶ τὸ αὐθόρητον τῶν ἐνδομύχων ἡμῶν συγκινήσεων. Ὁ ἐνθουσιασμὸς, ὁ ῥεμβασμὸς, τὸ πάθος, ἡ ὀδύνη δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐκφρασθῶσιν ἐπαρκῶς ὑπὸ τῆς τέχνης, ἔστω αὕτη οἰαδῆποτε καὶ οἰοςδῆποτε ὁ τεχνίτης. Ἄς μὲ συγχωρήσωσιν οἱ ἀριστοτέχναι· σέβομαι καὶ ἀγαπῶ αὐτοὺς, ἀλλ' οὐδέποτε μοι ἀπέδωκαν ὅ,τι μοι ἔδωκεν ἡ φύσις, ὅ,τι ἐγὼ αὐτὴ μυριάκις συνησθάνθη ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀποδώσω εἰς τοὺς ἄλλους». Τὴν περικοπὴν ταύτην παρεθῆκα μὲν ὡς σοβαρὰν διδασκαλίαν τῶν παρ' ἡμῖν ἐτοιμῶν καὶ ἀπερίσκεπτον τεινόντων τὴν χεῖρα εἰς τοῦ συγγαμφεύου τὸν ἀλαμον, τῶν ἀξιούτων παραδόξως νὰ πλουτίσωσιν ἐκ τῆς ἰδίης πτωχείας τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῶν τὴν διάνοιαν, καὶ ὑπολαμβανόντων εὐχερῶς, ὅτι ἐκ τῆς ζηρᾶς τοῦ ἐγκεφάλου τῶν πέτρας δύναται νὰ ἀναβλύσῃ τὸ νῆμα τοῦ Μωϋσέως.

Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἡ Σάνδη παρήτησε τὰς πρώτας τῆς ἐκεῖνας φιλολογικὰς ἐργασίας, ἀποθαῦρονθεῖσα μᾶλλον ἐκ τῆς εἰρωνείας καὶ τῆς χλεύης, ἃς ἀπῆντησαν αὐταὶ παρὰ τῇ μητρί τῆς, εἰς ἣν ἔσπευσε νὰ τὰς ἀποστείλῃ. Ἐκτοτε δὲ, μέγα τι ἄλλο ἀντὶ τῶν μικρῶν ἐκεῖνων ἐπιβαλομένη, συνέλαβε τὸ πρῶτον τὴν ἰδέαν τοῦ μεγάλου αὐτῆς ἀνεκδότου μυθιστορημάτος, ὡς τὸ ἀποκαλεῖ, τοῦ Κοραμβέ, ὅπερ ὅμως οὐδέποτε ἔγραψε, καὶ οὐτινος πολλὰ ἀλληλοδιαδόχως κεφάλαια ἐποίησε καὶ κατέστρεφεν ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς. Ὁ Κοραμβέ οὐτος ὑπῆρξε δι' αὐτὴν, ὡς λέγει, τὸ φανταστικὸν σύμβολον τῆς ἰδανικῆς τῆς θρησκείας. Τοσοῦτο δὲ ἐνεσαρκιώθη ἐν αὐτῇ τὸ παράδοξον τοῦτο γέννημα τῶν θρησκευτικῶν αὐτῆς ῥεμβασμῶν, ὥστε βαθυμῆδὸν ἠσθάνθη καὶ τὴν ἀνάγκην νὰ τῷ προσφέρῃ λατρείαν καὶ νὰ τῷ ἀνεγείρῃ βωμὸν, ὡς ἄλλοτε ὁ Γκαῖτε εἰς τὸ φῶς. Ἐξέλεξε δὲ πράγματι πρὸς τοῦτο μονήρως τι σπήλαιον ἐν τοῖς περὶχώροις, καὶ γῆσασα ἐκόσμησεν ἐν αὐτῷ τὸν βωμὸν

τοῦ ἀγνώστου της Θεοῦ, καὶ ἀναθήματα τῷ προσέφερον ἐκ νωπῶν ἀνθέων καὶ καθ' ἑκάστην μετέβαιναν ἐκεῖσε κρύφα εἰς προσκύνησιν. Αἰφνης ὁμως ἀνεκαλύφθη τὸ κρύφιον προσκύνημα, ἡ δὲ Αὐγὴ ἀηδίασασα τὸν βεβηλωθέντα βωμόν της τὸν ἐγκατέλιπε, καὶ ἡ φανταστικὴ της ἐκείνη θρησκεία κατέρρευσε καὶ ἐξηνεμώθη.

Τοιαύτη, περίεργος πάντως καὶ ἀλλόκοτος, ἦν ἡ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασις τῆς κόρης, ὅτε, ἔνεκα τοῦ ταραχώδους χαρακτῆρος καὶ τοῦ πείσματος, ὅπερ ἤρξατο ἀναφαινόμενον παρ' αὐτῆς, ἀπεφάσιεν ἡ μάμμη, τῇ συναίνεσει τῆς μητρὸς αὐτῆς, νὰ εἰσαγάγῃ τὴν Αὐγὴν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν ἐν Παρισίοις Ἀγγ. *Udow* Ἀδελφῶν (Augustines Anglaises), ὅπου τρία ὄλα ἔτη διήγαγεν ἡ ἡρωὶς ἡμῶν, ἀπὸ τοῦ δεκάτου τρίτου μέχρι τοῦ δεκάτου ἕκτου τῆς ἡλικίας της. Πολλοὶ τῶν βιογράφων αὐτῆς, ὀνομαστὶ δὲ ὁ γάλλος Mirecourt, φαντασιοκοποῦντες χάριν τοῦ παραδόξου καὶ ἐξ ἐπινοημάτων ἀρτύοντες τὴν διήγησιν αὐτῶν, ἰσχυρίζονται ὅτι δεκαπενταετῆς ἡ Σάνδη ἐγνώριζεν ἤδη κάλλιστα ἵππασίαν, χορὸν καὶ ὄπλασκιάν. Πλὴν ταῦτα πάντα εἰσὶ μυθολογήματα. Τουναντίον δὲ μάλιστα κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἡ Σάνδη εἶχε μεταβληθῆ εἰς θεοβλαβῆ καὶ σκεπτικὴν δεσποινίδα, ὡς μετ' ὀλίγον θέλομεν ἴδει, πᾶν ἄλλο διαλογιζομένη ἢ ὄπλα καὶ ζῆφν.

Ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν Ἀγγλίδων Ἀδελφῶν, ὅπου ἔκλεισε τὴν Αὐγὴν ἡ τῆς μάμμης καὶ τῆς μητρὸς της στοργή, ἐξηκολούθησεν αὐτὴ, πλὴν τῶν σπουδῶν της, εἰς ἃς μετὰ ζήλου καὶ παραδόξου ἄλλως ἐνδελεχεῖας ἠσχολεῖτο, τὴν κατὰ δianoixιν μυθιστορικὴν της παραγωγὴν, ἣν εἶχεν ἀρχίσει ἐν Nohant διὰ τοῦ Κοραμβέ. Ἡ ἀδιάκοπος δ' ἐκείνη σκέψις καὶ ἀναπόλησις, ἡ συνεχὴς καὶ ἐπίμονος ἀφαίρεσις καὶ φαντασιώσις τῆς κορασίδος ὑπῆρξαν, κατὰ πάσαν πιθανότητα, ἀφορμὴ τῆς πρώτης ἐκείνης θρησκευτικῆς τροπῆς ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς ἡμετέρας ἡρωίδος, ἣν τοσοῦτον εὐγλώττως ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἀπιθάνως συνάμα περιγράφει ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν αὐτῆς, καὶ ἣτις μετέβαλε διὰ μιᾶς τὴν ἀμέριμον καὶ φιλοπαίγμονα κόρην εἰς θεοβλαβῆ καὶ θρησκομανῆ σχεδὸν ἀσκήτριαν. "Ὁρας ὀλοκλήρους ἐγονυπέτει ἡ νεαρὰ κορασίς ἐπὶ τῶν ψυχρῶν μαρμαρίνων πλακῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦ μοναστηρίου, μακρὰς δὲ καὶ αὐτοσχεδίους ἀπέτεινεν εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον προσευχάς, καὶ ἐσκληραγωγεῖτο σωματικῶς πρὸς ψυχικὴν αὐτῆς σωτηρίαν, καὶ διανοήθη τέλος νὰ καλύψῃ ἔσαει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς διὰ τοῦ πέπλου τῆς καλογραίας.

Αἱ μοναστικαὶ αὐταὶ καὶ ἀσκητικαὶ ὀρέξεις ἐτρόμαξαν τὴν γραιὴν μάμμη τῆς Σάνδης τοσοῦτον, ὥστε ἐξήγαγεν αὐτὴν ἀμελητῆ τοῦ μοναστηρίου καὶ τὴν ἀνεκάλεσεν εἰς τὸ φῶς καὶ τὴν γλῶσσην τῆς ἐξοχῆς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν

ὕγιᾶ ἀγροτικὸν βίον τῆς ἐν Nohant διαμονῆς. Ἐκεῖ παρεδόθη ἡ θερμὴ καὶ εὐφάνταστος νεανίς εἰς πλήρη τῶν μυστικῶν αὐτῆς πάθων ἀπόλαυσιν, διατρέχουσα ἔπιππος τὰ περίχωρα, παραδιδομένη εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αὐτῆς ποιητικούς ῥεμβασμούς, ἀποθαυμάζουσα τὰς καλλονὰς τῆς γραφικωτάτης κοιλάδος τοῦ Βερόν, ἣς ἀπθανάτισε κατόπιν τὰ θέλητρα ἐν τῇ Βαλερτίρη, καὶ καταβιβρώσκουσα μονήρης ὑπὸ τὴν σκιάν ἀνθούσης φιλλύρας τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ τοῦ Σατωβριάν καὶ τὰς παραδόξολογίας τοῦ Ρουσώ, οὗτινος ἡ ἐπίδρασις κατὰ τε τὰς ιδέας καὶ τὸ ὕφος παρέμεινε μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν τελευταίων τῆς γραφίδος της προϊόντων. Ἀπὸ τοῦ Πρεῦματος δὲ τοῦ Χριστιανισμοῦ μετέπεσε βαθμηδὸν εἰς τὴν Ἀττάλλαν καὶ τὸν Περὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Κοινωνικοῦ Συρραλλύματος εἰς τὴν βυρώνειον ποίησιν καὶ φιλολογίαν, καὶ ἐνεφορήθη οὕτω πάσης ἐκείνης τῆς μισανθρώπου καὶ μισοκόσμου φιλολογίας, ἣν οἱ πρωτάρχει τῆς ῥομαντικῆς ποιήσεως εἶχον καταστήσει τοῦ συρμου, καὶ ἣς τοσοῦτον ἦσαν εὐχχοί αἱ ἀραὶ καὶ τοσοῦτον μελωδικοὶ οἱ κοπετοὶ καὶ οἱ ἱερνοί.

Ταῦτα ἰδίως τὰ σύγχρονα τότε καὶ μεγαλοῦ ῥήμονα καὶ γοητευτικὰ προϊόντα τῆς ῥομαντικῆς σχολῆς ἀνεγίνωσκε πλήρης ἐκστάσεως ἡ ὀκτὼ μόλις καὶ δεκαετὶς κόρη παρὰ τὴν κλίνην τῆς γηραιᾶς καὶ νοσοῦσης μάμμης της, καὶ ἡ νεαρὰ της καρδίᾳ, ἀλγοῦσα ἐπὶ φαντασταῖς συμφοραῖς καὶ στενάζουσα πρὸς ἄλγη ψευδῆ καὶ πλαστὰ, δὲν ἐβλίπεν ἴσως οὐδ' ἐμάντευε τὸ ἐπερχόμενον κατ' αὐτῆς μέγα δυστύχημα, τὸν μετ' ὀλίγας μόλις ἡμέρας θάνατον τῆς ἀγαθῆς της προμήτορος.

Ὁ θάνατος οὗτος ὑπῆρξε διὰ τὴν Σάνδην ἀρχὴ νέων λυπηρῶν περιπετειῶν καὶ ἀφστηρία βιωτικῶν περισπασμῶν λίαν ἀλγεινῶν διὰ τὴν νεαρὰν αὐτῆς καρδίαν. Ἡ μάμμη της ἐκληροδοῦται αὐτῇ ἐν διαθήκῃ τὸ ἐν Nohant κτῆμα, ἀπῆται ὁμως βῆτως νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ νόμφη της τῆς ἀνατροφῆς τῆς θυγατρὸς της, καὶ νὰ ἀνατεθῇ αὐτῇ εἰς ἄλλον συγγενῆ ἐπίτροπον. Τοῦτο ἐξηρέθισεν, ἐνοεῖται, τὴν μητέρα τῆς Σάνδης· οὐ μόνον δὲ δικαστικῶς ἐπεχείρησε νὰ διεκδικήσῃ τὰ μητρικὰ της δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ μέχρις ὕβρεως τοῦ τάρπου τῆς πενθερᾶς της προέβη, καὶ ἡ διαγωγὴ της ἐν γένει ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε μεγάλως ἐτίκρανε καὶ ἀπεξένωσεν αὐτῆς τὴν καρδίαν τῆς θυγατρὸς της. Καὶ ὑπέδειξε μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ νεανίς τὴν διάθεσιν αὐτῆς, ὅπως ἀποχωρήσῃ καὶ πάλιν εἰς τὸ μοναστήριον, ἀφοῦ κατ' οὐδένα λόγον τῇ ἐπετρέπετο νὰ μείνῃ ἐν Nohant· ἀλλ' ἠναγκάσθη ὁμως ἐπὶ τέλους νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἄκαμπτον τῆς μητρὸς της θέλησιν, καὶ νὰ μεταβῇ μετ' αὐτῆς εἰς Παρισίους, μακρυνομένη πάντων τῶν πατρικῶν της συγγενῶν. Βαρεῖα καὶ

ἀλγεινὴ ὑπῆρξε διὰ τὴν Σάνδην ἡ χρονικὴ αὕτη περίοδος τῆς ἐν Παρισίοις διαμονῆς τῆς. Οἱ πρὸς αὐτὴν τρόποι τῆς μητρὸς τῆς ἦσαν τοσοῦτον τραχεῖς, καὶ τὸ ἦθος τῆς ἐν γένει τοσοῦτον ἐξηρηθισμένον, καχύπττον καὶ ἀφόρητον, ὥστε ὁ βίος τῆς νέας κόρης κατέστη ἐπὶ τινα χρόνον ἀληθῆς βάσανος, καὶ κατὰπτωσις παντελῶς σωματικῆ τε καὶ ἠθικῆ ἐπῆλθεν ἀπειλοῦσα τὴν ὑπαρξίν τῆς· τὰς δυσαρέστους ταύτας ἡμέρας τοῦ βίου τῆς μετὰ πολλῶν λεπτομερειῶν, λίαν δυσαρέστων διὰ τὸν ἀναγνώστην, διηγείται ἡ μεγάλη μυθιστοριογράφος ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ τῆς· ἐπιθυμητὸν ὅμως ἤθελεν εἶναι νὰ ἔλειπον πάντῃ αἱ ὄψιμοι αὐταὶ καὶ ἀνεπαρκεῖς ἀντεγκλήσεις ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων τῆς Σάνδης. Ὅσον τις καὶ ἂν ἦνε μεγάλη γυνή, λέγει δικαίως εἰς τῶν νεωτάτων γερμανῶν βιογράφων τῆς, ἄτοπον πάντοτε καὶ ἄκοσμον εἶνε νὰ ἀναλύη μετ' αὐταρέσκου λεπτομερείας τὰ παρρητώματα μητρὸς καὶ νὰ βεβαίωσῃ ὅτι ὀλίγου δεῖν ὑπελάμβανεν αὐτὴν παράφρονα.

Ἡ ἠθικὴ αὕτη τῆς κόρης κατάστασις δὲν ἠδύνητο ἐπὶ τέλους· νὰ διαφύγῃ οὔτε διέφυγε τὸ μητρικὸν ὄμμα. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ καθημερινῆς ἀνατροφῆς ἐκατέρωθεν δυσφορήτου, ἀπεφασίσθη τέλος ἐκ κοινῆς συμφωνίας νὰ μεταβῇ ἡ Αὐγὴ καὶ διαμείνῃ χρόνον τινα εἰς τὴν ἐξοχὴν. Οὕτω μετέβη καὶ διέμεινε μῆνές τινες εἰς Plessis, πρὸ ἀγαθῆς τινὸς καὶ φιλοξένου οἰκογενείας, ἧς ὁ ἥρεμος βίος ἐπανήγαγε βαθμηδὸν τὴν γαλήνην εἰς τὴν νοσοῦσαν τῆς Σάνδης καρδίαν, καὶ συνετέλεσεν εἰς ἴασιν τῶν ἠθικῶν αὐτῆς πληγῶν.

Ἐκεῖ, ἐν τῇ γαλήνῃ τῆς ἐξοχῆς, ἐν μέσῳ τῆς ξενιζούσης αὐτὴν ἀγροτικῆς καὶ ἀπλῆς οἰκογενείας, ἠγάπησε βαθμηδὸν ἡ νεάνις τὸν ἐγγαμον καὶ οἰκογενειακὸν βίον, καὶ ἤρξατο ἀποβάλλουσα τὰς κατὰ τοῦ γάμου προλήψεις, αἵτινες εἶχον τέως ὑπαγορεύσει τὴν ἐπίμονον αὐτῆς ἄρνησιν, ὁσαύτως τῇ ἐγένετο λόγος περὶ γάμου.

Β'

Βιογράφοι τινὲς τῆς Σάνδης ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἡ γράψασα τὴν *Baldertrine* ἐνυμφεύθη παρὰ τὴν θέλησίν τῆς, καὶ ὅτι ὁ σύζυγος αὐτῆς Κασιμίρ Δυδεβάν ἐξελέχθη καὶ τῇ ἐπεβλήθη παρὰ τῶν συγγενῶν τῆς. Ἴνα δὲ μάλιστα πιθανολογήσωσι τὰ ἱστορήματα ταῦτα, παρέστησαν αὐτὸν «ὡς ἔχοντα φαλακρὸν τὸ μέτωπον, πολιδὸν τὸν μύστακα καὶ φοβερὸν τὸ βλέμμα, ὡς ἄρχοντα φοβερὸν, οὗ ἐνώπιον ἔτρεμον πάντα, σύζυγος καὶ ὑπηρέται, ἵπποι καὶ κύνες», ἐφαρμόζοντας εἰς τὸν ἀγαθὸν Δυδεβάν τὰς φράσεις δι' ὧν ἡ Σάνδη περιγράφει τὸν σύζυγον τῆς Ἰνδιάνης συνταγματάρχην Δελμάρ. Ἄλλοι ἔπλασαν αὐτὸν ἀξιοματικὸν, ἄλλοι τὸν ἐδημιούργησαν μαρκήσιον. Πάντα ὅμως ταῦτα ἀποδεικνύονται προδήλως μῦθοι, ἐξ ὧν ἀπλόυστα καὶ λίαν πιστευτῶς ἱστορεῖ ἡ ἡρωὺς ἡμῶν ἐν τῇ

Αὐτοβιογραφίᾳ τῆς, ἀφηγουμένη τὰ κατὰ τὸν γάμον αὐτῆς. Τὸ ἀληθές εἶνε, ὅτι ἡ νεάνις ἐγνώρισε τὸν Δυδεβάν παρὰ τῇ ξενιζούσῃ αὐτὴν οἰκογενείᾳ· ὅτι ἤρεσαν αὐτῇ οἱ ἀγαθοὶ καὶ προσηνεῖς τοῦ τρόπου· ὅτι ἐξ ἰδίας αὐτοβουλίας ἀπεδέξατο τὰς περὶ γάμου προτάσεις τοῦ ξανθοῦ καὶ εἰκοσιεπταετοῦς μόλις νέου· καὶ ὅτι καθ' ὅλας τὰς περὶ τοῦ συνοικεσίου τούτου διαπραγματεύσεις ἡ μήτηρ τῆς μόνη παρενέβαλεν ἐνίοτε τὰς ἰδιοτρόπους αὐτῆς ἐνοστάσεις.

Οὕτως ἡ νεάνις Αὐγὴ μετεβλήθη τὴν 10 (22) Σεπτεμβρίου 1822 εἰς Κυρίαν Δυδεβάν, καὶ κατέκησε μετὰ τοῦ συζύγου τῆς τὸ κτήμα Nohant οὐτινος ἦτο πλέον ὀριστικὴ καὶ ἀδιαφιλονείκητος δέσποινα. Δὲν ἔζησεν ὅμως εὐτυχῶς μετὰ τοῦ νεαροῦ τῆς συμβίου· οὐχὶ διότι οὗτος ὑπῆρξε τραχὺς πρὸς αὐτὴν, τυραννικὸς τοὺς τρόπους καὶ φιλάργυρος, ὡς ἱστοροῦσι τινὲς τῶν εὐαρέστως μυθολογούντων βιογράφων τῆς, ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ μόνον διότι ὁ τε πνευματικὸς καὶ ἠθικὸς κόσμος τῆς ἡμετέρας ἡρωίδος δὲν ἀνταπεκρίνετο οὔτε συνεφώνει πρὸς τὰς βιωτικὰς ἔξεις ἀγαθοῦ ἀγρότου, συγκεφαλαιοῦντος ἅπαντα τὸν σκοπὸν τοῦ βίου εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, εἰς τὴν ἀνατροφὴν δαμάλεων καὶ τὴν περιποίησιν κυνῶν καὶ ἵππων. Καὶ συνησθάνθη μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ μέλλουσα μυθιστοριογράφος, ὅτι οἰκοδέσποινα σημαίνει κυρίαν καὶ ἐπιμελήτριαν τοῦ οἴκου, ὅτι τοῦ γάμου ἀποστολὴ δὲν εἶνε ἡ δημιουργία κόσμου ἰδανικοῦ καὶ παραδείσου ἀπολαύσεων εἰς τὴν γυναῖκα, καὶ ὅτι ἀνάγκη ἀπαραίτητος ὑπῆρχε δι' αὐτὴν νὰ ἐπιμεληθῇ τοῦ οἴκου τῆς, ἀσχολοῦσα τὰς λεπτομετεῖς αὐτῆς χεῖρας εἰς οἰκιακὰς ἐργασίας· συναισθηνομένη δὲ τοῦτο οὐδόλως ἐδίστασε νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς οἰκονομικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ συζύγου τῆς. Εἶχεν ὅμως οὐχ ἦπτον ἐκ νεκρᾶς αὐτῆς ἡλικίας, ἐκ φύσεως καὶ ἐξ ἀνατροφῆς, ἀποκτῆσει ἔξεις ἐλεημοσύνης καὶ μεγαλοδωρίας, αἵτινες δυσκόλως ἢ μᾶλλον εἶπειν οὐδαμῶς συνεβιάζοντο πρὸς τὸν λίαν περιορισμένον χρηματικὸν προϋπολογισμόν, ὃν ἐπέβαλλεν αὐτῇ ὁ Κ. Δυδεβάν, ἀναμιμνήσκων ἐκάστοτε, ὅτι τὸ κτήμα τοῦ Nohant δὲν εἶχε πρόσδοτον ἐπαρκῆ εἰς τὰς μεγαλοδώρους καὶ δαπανηρὰς ὁρέξεις τῆς δεσποίνης του. Πολλὰ ὑπῆρξαν καὶ ποικίλαι αἱ λυπηραὶ περιπέτειαι τῶν πρώτων τοῦ γάμου αὐτῆς ἐτῶν· μακρὰ δὲ πάντως ἂν μὴ καὶ ἄσκοπος ἤθελεν ἀποβῆ ἡ λεπτομερὴς αὐτῶν ἐξιστόρησις, ὧν τὰ καθέκαστα δύναται νὰ ἀνεύρῃ ὁ περιεργότερος τῶν ἡμετέρων ἀναγνώστων εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τῆς Σάνδης καὶ ἐν τῷ μυθιστορήματι αὐτῆς «Ἐπιστολαὶ Ὀδοιπόρου». Ἀρκεῖτω δὲ τοῦτο μόνον, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἡμετέρας διηγήσεως, νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ ὑπάρχουσα ἤδη καὶ αὐξοῦσα δλονὲν μετὰ τῶν δύο συζύγων διάστασις ἐκορυφώθη τέλος διὰ τῆς δικαίας ζηλοτυπίας, ἣν

ἐπένευσεν εἰς τὸν ἀγαθὸν ἀγρότην Δυδεβάν ἡ ἐν τῷ κτήματι τοῦ Nohant διαμονὴ τοῦ νεαροῦ τότε σπουδαστοῦ καὶ νῦν διασήμου λογογράφου καὶ ἀκαδημαϊκοῦ τῆς Γαλλίας Ἰουλίου Σανδῶ, καὶ τοῦ βοτανικοῦ Νερῶ, ὃν ἀθηανάτισε κατόπιν ἡ Σάνδη ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Malgache. Παρατρέχομεν ἐπουμένως, καὶ διὰ πολλοῦς ἄλλους λόγους, τὰς λεπτομερείας ταύτας, καὶ παραμένομεν μικρὸν εἰς τὸ σπουδαιότατον διὰ τὸν φιλολογικὸν βίον τῆς Σάνδης γεγονὸς, τὸν πρῶτον αὐτῆς χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ συζύγου της, ἐπελθόντα ἐκ κοινῆς αὐτῶν συμφωνίας, καὶ ἐπὶ τῇ πενιχρᾷ χορηγίᾳ 250 φράγκων κατὰ μῆνα εἰς τὴν ἡμετέραν ἡρωίδα. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἦν, ἐνοεῖται, ἀσήμαντον καὶ ἀνεπαρκὲς ὅλως εἰς διατροφὴν τῆς νεαρᾶς μητρὸς καὶ τοῦ μικροῦ της θυγατρίου, ὅπερ εἶχε παραλάβει μεθ' αὐτῆς εἰς Παρισίους, ἐγκαταλιπούσα τὸν υἱὸν της παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Διανοήθη λοιπὸν ἡ Σάνδη νὰ εἴρῃ πόρον ζωῆς ἐν τῇ γαλλικῇ μεγαλοπόλει διὰ τῆς ἐργασίας της, ὅπως δι' αὐτοῦ οὐ μόνον ἐπαρκῆ εἰς τὰς καθημερινὰς βιωτικὰς της ἀνάγκας, ἀλλὰ καταστήσῃ συνάμα προσιτὰς εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλας τινὰς διανοητικὰς καὶ καλλιτεχνικὰς ἀπολαύσεις, καὶ ἰδίως τὰς ἀπὸ τοῦ θεάτρου, ἃς ἐκθύμως ἐπόθει. Ἐπεδόθη τότε εἰς τὴν ζωγραφικὴν ἤρχισε χρωματίζουσα ριπίδια καὶ καπινοθήκας, καὶ ἀπετόλμησε μάλιστα νὰ προσωπογραφήσῃ τὴν θυρωρὸν της. Ἄλλ' ἡ προσωπογραφία ἀπέτυχε· τὰ ἐπὶ τῶν ριπίδιων δὲ ἀνογραφήματα μικρὸν καὶ σπάνιον ἀπέφερον κέρδος. Μάτην ὑπεβιάλετο ἡ Γεωργία εἰς τὰς βαναυσωτάτας τῶν οἰκιακῶν ἐργασιῶν, καθαιρούσα μόνη τὸ μικρὸν της δωμάτιον, καὶ πλύνουσα ἰδίαις χερσὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ τοῦ τέκνου της ἐνδύματα. Αἱ πρόσοδοί της ἦσαν πενιχραὶ καὶ μόλις μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἐπῆρκον εἰς τὰς καθημερινὰς καὶ ἐπειγούσας αὐτῆς ἀνάγκας.

Τότε ἐπῆλθεν αὐτῇ ἡ ἰδέα τῆς εἰς ἄνδρα μεταμφίσεως, —λόγῳ οἰκονομίας. Ἐπὶ τούτου δὲ παρέχομεν νῦν τὸν λόγον εἰς τὴν Σάνδην αὐτὴν, ἀφηγουμένην ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ της μετὰ πολλῆς ἀφελείας καὶ χάριτος τοὺς λόγους καὶ τὰς λεπτομερείας τοῦ παραδόξου ἐκείνου καὶ πολλαχῶς παρεξηγηθέντος διαβήματός της.

«Ἐβλεπον, λέγει, τοὺς καλοὺς μου συμπατριώτας, μεθ' ὧν εἶχον συζῆσει τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν, ζῶντας ἐν Παρισίοις ἐκ μικρῶν καὶ πενιχρῶν ὡς ἐγὼ, καὶ ὅμως ἐνημέρους εἰς πᾶν τὸ ἐνδιαφέρον τὴν νοήμονα νεότητα. Τὰ φιλολογικὰ καὶ πολιτικὰ συμβεβηκότα, αἱ ἀπὸ τῶν θεάτρων καὶ μουσείων συγκινήσεις, αἱ ἀπὸ τῶν ὁδῶν καὶ τῶν συλλόγων, πάντα ἦσαν αὐτοῖς προσιτὰ καὶ πάντα τὰ ἔβλεπον. Εἶχον κ' ἐγὼ ἴσχυράς κνήμας καὶ καλοὺς πόδας ὡς αὐτοί, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ λιθοστρώματος τῶν Παρισίων ἤμην ὡς πλοῖον ἐπὶ τοῦ πάγου. Τὰ λεπτά μου ὑποδήματα διερ-

ρήγνυτο ἐντὸς δύο ἡμερῶν· ἐπὶ τῶν πηλοβατιδῶν ὠλίσθαινον· τὸ φόρεμά μου ἐσύρετο, καὶ δὲν ἤξυρον πῶς νὰ τὸ ἀνυψώσω. Ἥμην αἰωνίως πλήρης βορβόρου καὶ κατὰκοπος, εἶχον διαρκῆ συνάγχην, καὶ ἔβλεπον μετὰ φοβερᾶς ταχύτητος καταστρεφόμενα τὰ πέδιλα καὶ τὰ ἐνδύματά μου, —ἀφίνω δὲ, ὅτι τοὺς μικροὺς ἐξ ἐκικρόκου πετάσους μου ἔβραινον διαρκῶς αἱ ὑδρορροαί. Ταῦτα πάντα εἶχον ἀναλογισθῆ, πρὶν ἢ σκεφθῶ νὰ κατοικήσω ἐν Παρισίοις, καὶ εἶχον ἐρωτήσει τὴν μητέρα μου, ἥτις ἔζη ἐκεῖ διὰ τρισχιλίων καὶ πεντακοσίων φράγκων κατ' ἔτος, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἐνδύθῃ ἀπλῶς μόνον καὶ κοσμίως γυνὴ τις εἰς τὸ ἄθλιον ἐκεῖνο κλίμα, χωρὶς νὰ κλείεται ἐντὸς τῆς οἰκίας ἐξ ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος. «Εὐκόλον εἶνε, μοὶ ἀπήντησεν, εἰς τὴν ἡλικίαν μου καὶ τὰς ἕξεις μου· ὅτε ὅμως ἤμην νέα καὶ ὁ πατήρ σου δὲν εἶχε χρήματα, ἐφαντάσθη νὰ με ἐνδύσῃ ἀνδρικά. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ἡ ἀδελφὴ μου· οὕτω δὲ συνωδεύομεν πανταχοῦ ὡς ἄνδρες τοὺς συζύγους μας, ἐπηγαίνομεν εἰς ὅλας τὰς θέσεις τῶν θεάτρων, καὶ ἠλαττώσαμεν κατὰ τὸ ἤμισυ τὴν οἰκιακὴν μας δαπάνην». Ἡ ἰδέα αὕτη μοὶ ἐφάνη τὸ κατ' ἀρχὰς ἀστεία, ἀλλὰ κατόπιν λίαν εὐφυής. . . . Κατεσκεύασα λοιπὸν εὐρὴν ἐπενδύτην ἐκ χονδρῶ φαιῶ ὑφάσματος, καὶ ὅμοιον ὑπενδύτην καὶ ἀναξυρίδας. Οὕτω δὲ, μετὸν φαιὸν μου ἐπίσης πύλον καὶ τὸν χονδρὸν μου μάλλιον λαϊμοδέτην, ὁμοιάζα πρωτοετῆ φοιτητήν. Ἀνέκφραστος εἶνε ἡ εὐχαρίστησις ἣν μοὶ προῦξένισαν τὰ ὑποδήματά μου. Μετ' ἤλθε νὰ κοιμηθῶ μαζὺ τῶν, ὡς ἄλλοτε ποτε ὁ μικρὸς μου ἀδελφός, ὅτε ἐφόρεσε τὸ πρῶτόν του ζευγὸς. Αἱ μικραὶ καρφωταὶ τῶν πτέρναι μου κατέστησαν ἀσφαλὲς τὸ λιθοστρώμα, καὶ διέτρεχον οὕτως ὑπόπτερος τοὺς Παρισίους ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον. Ἐνόμιζον ὅτι ἠδυνάμην οὕτω νὰ περιέλθω τὸν κόσμον δλόκληρον».

Ἡ ἀνδρική αὕτη μεταμφίσεσις ἠλάττωσεν, ἐνοεῖται, τὰς δαπάνας τῆς Σάνδης, δὲν ἠῤῥησεν ὅμως καὶ τοὺς χρηματικούς της πόρους. Τοιούτους δὲ διανοήθη τέλος νὰ ἐπιδιώξῃ διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ καλάμου της μᾶλλον ἢ τοῦ ζωγραφικοῦ χρωστικῆς, ὃν εἶχε μεταχειρισθῆ τὸ κατ' ἀρχάς. Ἐγραψεν οὕτως ἐν μυθιστόρημα, καὶ τὸ ἔφερον εἰς τὸν πατριώτην της Délatouche, ἀρχισυντάκτην τότε τοῦ *Figaro*. Ἀλλὰ τὸ μυθιστόρημα ἦτο κακὸν καὶ παρεδόθη εἰς τὰς φλόγας· κακὰ δ' ἐπίσης ὑπῆρξαν καὶ τὰ πρῶτα αὐτῆς διὰ τὴν ἐφημερίδα τοῦ Délatouche ἀρθρίδια, ἅτινα ἔγραψε τῇ παραγγελίᾳ τοῦ ἀρχισυντάκτου. Μετὰ θάνατον τῆς Σάνδης ἐδημοσιεύθη, ὅτι τὰ πρῶτά της φιλολογικὰ ἔργα ὑπῆρξαν ἄρθρα ἐκδοθέντα ἐν τῇ *Revue et Gazette musicale*· περὶ τούτων ὅμως οὐδὲν ἀναφέρει ἡ Γεωργία ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν αὐτῆς, ὡς ἐπίσης οὐδὲν λέγει περὶ τοῦ διηγήματος «*La Primadonna*», ὅπερ μετὰ

τὸν θάνατόν της ἀνευρέθη ἀληθῶς δεδημοσιευ-
 μένον ἐν τῇ Revue de Paris, καὶ ὕπερ δύναται
 σήμερον νὰ θεωρηθῆ ὡς τὸ πρῶτόν της ἔργον.
 Οἰκιδήποτε ὅμως καὶ ἂν ὑπῆρξαν αἱ πρῶται φι-
 λολογικαὶ ἀπόψεις τῆς Σάνδης, τὸ βέβαιον
 εἶνε ὅτι ὀλίγην ἀπήντησεν ἐνθάβρυνσιν παρὰ
 τοῖς ἀρμόδιοις ἐκ τῶν γνωρίμων της. Ὁ Κερατρὺ
 ἂν συνεβουλεύθη, τῇ παρετήρησεν ὅτι γυνὴ καὶ
 συγγραφεὺς εἰσὶ πράγματα ἀσυμβίβαστα· ἡ πεν-
 θερά της τῇ ἀπηγόρευσε νὰ θέσῃ ἐπὶ τῶν μελ-
 λόντων βιβλίων της τὸ συζυγικὸν της ὄνομα· ὁ
 δὲ πολὺς τότε Balzac οὐδεμιᾶς ἤξιωσε προσο-
 χῆς τὰ συγγραφικὰ της δοκίμια. Ὁ μόνος ἐμ-
 ψυχώσας τὴν μέλλουσαν φιλολογικὴν δόξαν τῆς
 Γαλλίας ὑπῆρξεν ὁ Delatouche, ὅστις, βλέπων
 ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς Σάνδης ἦν ἥκιστα ἀρμόδιον
 εἰς παρασκευὴν καθημερινῆς τροφῆς διὰ τοὺς ἀ-
 ψικόρους τῶν Παρισίων οὐρανίσκους, συνεβού-
 λευσεν αὐτῇ νὰ καταλίπῃ τὴν σύνταξιν τοῦ Φι-
 γαρὸ καὶ νὰ γράψῃ μυθιστορήματα.

Συνέταξε τότε ἡ Σάνδη, συνεργασθεῖσα μετὰ
 τοῦ παλαιοῦ της γνωρίμου καὶ συγκατοίκου νῦν
 ἐν Παρισίοις Ἰουλίου Σανδώ, τὸ μυθιστόρημα
 Rose et Blanche, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου αὐτοῦ
 ἐτέθη τὸ ψευδώνυμον Jules Sand, καθότι οὔτε
 ἡ κυρία Δυδεβάν ἤθελε νὰ δημοσιευθῆ τὸ ὄνο-
 μά της, οὔτε ὁ Σανδῶ τὸ ἰδικόν του. Τὸ ἔργον
 ἠγοράσθη τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Delatouche παρὰ
 γηραιοῦ τινος βιβλιοπώλου ἀντὶ τετρακοσίων
 μόνον φράγκων· ἦν δὲ καθόλου λίαν μέτριον,
 καὶ τοι πολλαχῶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ἐλέγχον
 τὴν μέλλουσαν ἀριστοτέχνιδά.

Μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς Rose et Blanche, πα-
 ρέμεινεν ἔτι μικρὸν ἐν Παρισίοις ἡ Σάνδη, ζῶσα
 ἐν μετριότητι καὶ στενοχωρίᾳ μετὰ τοῦ συγκα-
 τοίκου αὐτῆς Ἰουλίου Σανδώ, εἶτα δὲ μετέβη εἰς
 Nohant, κατὰ τὰ ἀρχῆθεν μετὰ τοῦ συζύγου
 αὐτῆς συμπεφωνημένα, καὶ διέμεινεν ἐκεῖ τρεῖς
 μῆνας. Πρὶν ἢ ἀπέλθῃ ἐκ Παρισίων εἶχε συμφω-
 νήσει μετὰ τοῦ νεαροῦ της συνεργάτου τὴν ὑπό-
 θεσιν νέου μυθιστορήματος, ὅπερ ἔμελλε μὲν νὰ
 γραφῆ παρ' ἑκατέρου ἐξ ἡμισείας, ἐγράφη ὅμως
 ἐλόκληρον παρ' αὐτῆς, καὶ ἐπεκλήθη Ἰρδιάρα.
 Μακρὰ ὑπῆρξε φιλονεικία μεταξὺ αὐτῆς, τοῦ πα-
 λαιοῦ της συνεργάτου καὶ τοῦ ἐκδότου, περὶ τοῦ
 ὀνόματος, ὅπερ ἔμελλε νὰ παραστήσῃ εἰς τὸ
 δημόσιον τὸν συγγραφέα τοῦ νέου ἔργου. Καὶ ὁ
 μὲν ἐκδότης ἐπέμεινεν ἀπαιτῶν τὸ ψευδώνυμον
 συμβολικὸν ὄνομα τοῦ πρώτου ἔργου τῶν δύο
 συνεργατῶν, ὁ δὲ Σανδῶ κατ' οὐδένα τρόπον
 συνῆνε νὰ μετᾴσῃ διὰ τοῦ κοινου ὀνόματος
 ἐργασίας εἰς ἓν οὐδόλωσ ἐνείχετο, ἡ δὲ ἡρώϊς ἡ-
 μῶν τέλος ἔμεινε μετῴρους καὶ ταλαντευομένη,
 διστάζουσα νὰ παραδώσῃ τὸ ἀληθές της ὄνομα
 εἰς τὴν δημοσιότητα, ὅτε, ὡς ἀπὸ μηχανῆς Θεοῦ,
 ὁ Delatouche ἔκοψε τὸν δεσμόν, προτείνας εἰς
 τὴν νεαράν μυθιστοριογράφον νὰ κρατήσῃ μὲν τὸ

ἡμισυ τοῦ παλαιοῦ ψευδωνύμου Jules Sand, νὰ
 προσθέσῃ δὲ εἰς τὸ ἡμισυ τοῦτο ἐν οἰονδήποτε
 κύριον ὄνομα τῆς ἐκλογῆς της. Ἡ νέα γυνὴ συγ-
 κατετέθη, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τῆς Ἰνδιάνης
 ἐτυπώθη τὸ πρῶτον τὸ νέον ψευδώνυμον Γεωρ-
 γία Σάνδη (George Sand), ὅπερ ἔμελλε κατό-
 πιν νὰ ἀπαθανατισθῆ διὰ τοσοῦτων ἀριστοურγη-
 μάτων.

Βιογραφοῦντες ἀπλῶς ἐνταῦθα τὴν Σάνδην,
 οὐδόλωσ σκοποῦμεν νὰ προβῶμεν εἰς οἰονδήποτε
 κριτικὴν τῶν ἔργων της ἐξέτασιν, καὶ ἀπέχομεν
 ἐπομένως ἀπὸ τοῦδε οἰασιδήποτε ἀναλύσεως τοῦ
 πρώτου αὐτῆς ἔργου, ὅπερ ὑπῆρξε συνάμα καὶ
 τὸ πρῶτόν της ἀριστοურγημα. Τοῦτο μόνον ὁ-
 φείλομεν νὰ σημειώσωμεν καὶ σημειοῦμεν, ὅτι
 τὸ παράδοξον ἀφ' ἐνὸς περιεχόμενον τοῦ βιβλίου
 δι' οὗ ἐπαναστατικὸς κατεφέρετο πέλεκυς κατὰ
 τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν καὶ ἰδίως τοῦ ἀκρογω-
 νιαίου τῆς κοινωνίας λίθου — τοῦ γάμου, — ἀφ'
 ἐτέρου δὲ ἡ λαμπρὰ καὶ συνεσφιγμένη τῶν ἰδεῶν
 διαλεκτικὴ καὶ τὸ κάλλος τῆς γλώσσης μέγαν
 ἐξήγησαν θόρυβον ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ τῆς
 Γαλλίας, ἀποτελούμενον ἐκ φανατικῶν πανηγυ-
 ρισμῶν καὶ σφοδρῶν συνάμα κατακρίσεων τοῦ
 ἀγνωστοῦ καὶ ψευδωνύμου συγγραφέως. Πάν-
 τες ἤθελον ν' ἀναγνώσων τὴν Ἰρδιάραν· πάν-
 τες ἦσαν περίεργοι νὰ μάθωσι τίς ἄρα ἦτο ὁ ἐν
 μιᾷ νυκτὶ εἰς διάσημον ἐξ ἀσήμου ἀφυπνώσας
 George Sand, οὗτινος ὁ κάλαμος εἶχε τοσοῦτον
 ἀνδρικὰ τὰ νεῦρα καὶ τοσοῦτον γυναικεῖαν συν-
 ἄμα τὴν περιπάθειαν καὶ τὴν λεπτότητα. Οὐκ
 ὀλίγον δὲ συνετέλεσαν εἰς ἐξαψιν τῆς πυρετώ-
 δους περιεργείας τοῦ κοινου τὰ ἄρθρα τοῦ Ἰου-
 λίου Janin ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων»,
 τοῦ Γουστάβου Planche καὶ τοῦ S' Beuve ἐν
 τῇ νεοσυστάτῳ «Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων»,
 καὶ ὁ ἐκδότης αὐτὸς τῆς Ἰνδιάνης, συναισθαν-
 θεις παραδόξως δι' ἐκδότην, ὅτι ὁ θρίαμβος τοῦ
 βιβλίου ἦν λίαν ὑπέρτερος τῶν ἐξακοσίων φράγ-
 κων, ἅτινα εἶχε πληρώσει διὰ τὴν πρώτην αὐ-
 τοῦ ἐκδοσιν, προσελθὼν εἰς τὴν εὐεργετιδὰ του,
 καθ' ἃ διηγεῖται ὁ ἄλλως μυθολόγος βιογράφος
 της Mirecourt, ἔσχισεν ἐνώπιον αὐτῆς τὸ συμ-
 βόλαιον καὶ τῇ προσέφερε χίλια φράγκα διὰ τὴν
 δευτέραν ἐκδοσιν. Τὸ μυστικὸν ὅμως τοῦ ὀνόμα-
 τος ἐξηκολούθησε διαμέμον τοιοῦτο πρὸς πάν-
 τας πλὴν ὀλίγων μόνον μεμνημένων, ἡ δὲ νεαρά
 γυνὴ, ἥς ἔσπεφεν ἦδη τὸ μέτωπον ἡ δόξα, ἐξη-
 κολούθησε κρυπτομένη ὑπὸ ἀνδρικὰ ἐνδύματα,
 καὶ ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἐδημοσιεύθη τὸ
 δεῦτερον αὐτῆς μυθιστόρημα, ἡ *Balderline*.

Τὸ νέον τοῦτο ἔργον ἐκράτυεν ἐπὶ μάλλον
 καὶ ἠύξησε τὴν φήμην τῆς Σάνδης καὶ τὸν περὶ
 τὸ ὄνομά της φιλολογικὸν πάταγον, τὰ ἐξ αὐτοῦ
 δὲ καὶ τῆς Ἰνδιάνης εἰσπραχθέντα τρισχίλια
 περίπου φράγκα συνετέλεσαν οὐ μικρὸν, ὡς ἡ
 ἡρώϊς ἡμῶν αὐτῇ ἀφελῶς ἐξομολογεῖται, εἰς

βελτίωσιν τῶν οικονομικῶν τῆς, καὶ τῇ ἐπέτρειψαν νὰ πληρώσῃ τὰ ὀλίγα τῆς χρεῆ καὶ νὰ μισθώσῃ ὑπέρτριαν πρὸς θεραπείαν τοῦ οἴκου τῆς. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἀποτέλεσμα τῶν ἐκ τῆς Ἰνδιάνης καὶ Βαλεντίνης θριάμβων ὑπῆρξεν ὅτι ἤνοιξαν εἰς τὴν νεαράν καὶ διάσημον ἤδη μυθιστοριογράφον τὰς πύλας τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων», τοῦ μοναδικοῦ τούτου καὶ ἀπαρμιλλοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος, ὅπερ ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἐκδόσεως μέχρι σήμερον, ὅτε ἀπωφανίσθη τοῦ ἐπὶ πενήτηκοντα σχεδὸν ἔτη διευθυντοῦ του, ὑπῆρξε πάντοτε ἀδιαπτώτως τὸ πιστὸν κάτοπτρον τῆς φιλολογικῆς καταστάσεως τῆς Γαλλίας, καὶ ἡ διανοητικὴ οὕτως εἰπεῖν κοιτὶς πάσης φιλολογικῆς αὐτῆς δόξης. Ἐν τῷ περιοδικῷ δὲ τούτῳ συγγράμματι ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον ἡ Σάνδη τὰ πλείστα τῶν ἔργων αὐτῆς, μετὰ τὴν *Indiānar* καὶ τὴν *Ba. leντίνης*, ἀρξάμενη ἀπὸ τῶν ἀποσπασμάτων τῆς τερατολόγου *Lai. lias*, ἅτινα μεθ' ἑξαετίας μόλις, κατὰ τὸ ἔτος 1839, συνεπλήρωσε καὶ ἐξέδωκεν ἰδιαίτερος.

Μικρὸν μετὰ τὴν ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων» δημοσίευσιν τῶν πρώτων ἀποσπασμάτων τῆς *Lai. lias* ὁ διεθυντὴς τῆς Ἐπιθεωρήσεως Buloz ἔδωκε γεῦμα εἰς τοὺς συνεργάτας του, τὸ γεῦμα δὲ τοῦτο ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τῆς πρώτης μεταξὺ Ἀλφρέδου Μυσσὲ καὶ Γεωργίας Σάνδης γνωριμίας, ἣτις κατέληξε βαθμηδὸν εἰς τὸν παράδοξον ἐκείνον καὶ μυστηριώδη ἔρωτα, οὗτινος δὲν κατώρθωσεν ἔτι ὁ περιεργὸς κόσμος νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν, οὔτε ἐκ τῶν αὐτοβιογραφικῶν τῆς ἡμετέρας ἡρωίδος σημειώσεων, οὔτε ἐκ τῶν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μυσσὲ ἀνταλλαγέντων, δίκην πολεμικῶν ἄρθρων, μυθιστορημάτων: *Elle et lui* καὶ *Lui et elle*, οὔτε ἐκ τῶν ποικίλων ἀθυροστομιῶν τῶν βιογράφων τῆς. Παρατρέχουμεν δὲ κατ' ἀνάγκην καὶ ἡμεῖς τὰς μυθιστορικὰς περιπετείας τῶν σχέσεων τούτων, περὶ ὧν οὐδὲν ἔχομεν δυστυχῶς ἀκριβεῖς νὰ μεταδώσωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, καὶ τοσοῦτο μόνον, ὡς ἀναγκαῖον στοιχεῖον τῆς βιογραφικῆς ἡμῶν ἀφηγήσεως σημειοῦμεν, ὅτι μετὰ τοῦ νέου αὐτῆς φίλου Ἀλφρέδου Μυσσὲ μετέβη ἡ Σάνδη εἰς Ἰταλίαν, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1833 καὶ ἐπιστρέψασα ἐκεῖθεν μεθ' ὀλοκλήρου ἔτους ἀπουσίαν, ἐξέδωκε, δίκην μυθιστορήματος, τὰ ἀπομνημονεύματα τῆς ἐν Ἰταλίᾳ μετ' ἐκείνου διαμονῆς τῆς, ὑπὸ τὸν τίτλον: *Le Secrétaire intime*. Ἄγνωστον εἶνε ἂν ὁ μέγιστος τῶν νεωτέρων λυρικῶν ποιητῶν τῆς Γαλλίας ὑπῆρξεν ἀληθῶς ἰδιαίτερος γοαρματεὺς, καὶ οὐδὲν πλεόν, τῆς ἡμετέρας ἡρωίδος κατὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ περιουσίαν αὐτῆς. Πολύ τις ὅμως ὀφείλει περὶ τούτου νὰ ἀμφιβάλλῃ, ἀναγινώσκων τὰ περὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοῦ βίου τῆς ἀναγεγραμμένα παρ' αὐτῆς τε καὶ τῶν βιογράφων τῆς.

Ἐπιστρέψασα μόνη ἐξ Ἰταλίας κατὰ τὸν Σεπ-

τέμβριον τοῦ ἔτους 1834, ἤρξατο, ὡς πρῶτον, μεταλλάσσουσα τὴν διαμονὴν αὐτῆς μεταξὺ Παρισίων καὶ Nohant, συναισθανομένη δὲ νῦν εἰπέρ ποτε βαρὺν τὸν συζυγικὸν βίον, ἔνεκεν οὐ μόνον τῆς παντελοῦς πρὸς αὐτὴν ἀδιαφορίας τοῦ συζύγου τῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν παρεκτροπῶν αὐτοῦ, αἵτινες, καὶ τοὶ ἀδυσωπήτως παρὰ τῶν πλείστων βιογράφων τῆς Σάνδης καταδικαζόμενοι, δὲν πρέπει ὅμως οὐχ ἤττον νὰ κριθῶσι λίαν αὐστηρῶς παρὰ τῶν ἀναλογιζομένων, ὅτι τὴν πρώτην εἰς αὐτὰς ἀφορμὴν παρέσχεν ἡ ἡμετέρα μυθιστοριογράφος, οὐ μόνον ἐγκαταλιποῦσα αὐτὴ πρώτη τὸν σύζυγόν τῆς, ἀλλὰ καὶ σχέσεις συνάψασα οὐχὶ ἀκραιφνῶς ἀμώμους. Ἄν ἡ Κυρία Σάνδη ὑπῆρξε μεγάλη γυνὴ καὶ πεζογράφος διάσημος τῆς Γαλλίας ὁ δὲ Κ. Δυδεβάν ἀπλοῦς ἐπαρχιώτης, τοῦτο οὐτ' ἐκείνης δικαιολογεῖ τὰς ἰδιοτροπίας οὔτε τούτου καθιστᾷ μᾶλλον ἀξιοκατακρίτον τὴν ἀνταπόδοσιν. Ὅπως δὴ ποτε ἡ Σάνδη ἔκρινεν, οὐ μόνον ἐξ ἑαυτῆς, ἀλλὰ καὶ κατ' εἰσήγησιν ἰδίως τῶν περὶ αὐτὴν οἰκείων καὶ φίλων, ὅτι ὁ συζυγικὸς κλοιὸς εἶχε καταστῆ δι' αὐτὴν λίαν βαρὺς καὶ δυσφόρητος. Πρὸς ἀπόσεισιν δὲ τοῦ ζυγοῦ τούτου συνήφθη ἡ πρώτη σχέσις καὶ γνωριμία μεταξὺ τῆς Γεωργίας καὶ τοῦ ἐν Βούργουις (Bourges) δικηγόρου Μιχαῆλ (Michel), ὃν ἀπεμνημόνευσε κατόπιν ἡ ἡρωὶς ἡμῶν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Everard ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ βίου τῆς. Διὰ τῆς δικανικῆς δὲ βοηθείας τοῦ διακεκριμένου τούτου δικηγόρου κατώρθωσε τέλος ἡ ἡρωὶς ἡμῶν μετὰ πολλὰς περιπετείας καὶ διετεῖς σχεδὸν πειροσπασμοὺς, νὰ διαταχθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ὁ ἀπὸ τοῦ συζύγου τῆς χωρισμὸς κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1836. Καὶ κατώρθωσε μὲν νὰ καταλάβῃ καὶ κατοικήσῃ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς τὸ κτῆμα τοῦ Nohant, νὰ ἀπαλλαγῇ δὲ προσέτι τῆς παρουσίας τοῦ Κ. Δυδεβάν' δὲν κατώρθωσεν ὅμως νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν παντοίων αὐτοῦ ἀργυρολογικῶν μηχανοῤῥαφημάτων, καὶ μόνον ὅτε μετὰ δύο ἔτη ἐπλήρωσεν αὐτῷ πενήτηκοντα ὅλας χιλιάδας φράγκων, πρὸς ἕξαγοράν, ὡς διηγείται, τῶν δύο τέκνων τῆς, ἅτινα εἶχεν ἐκεῖνος ἀπαγάγει διαρκούσης τῆς ἐν Ἑλβετίᾳ διαμονῆς τῆς Σάνδης, κατώρθωσεν αὐτὴ νὰ ἐλευθερωθῇ ἐντελῶς τῶν συζυγικῶν δεσμῶν.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

Ἐπιτετα τὸ τέλος.

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ ΤΣΑΒΕΛΛΑΣ ΚΑΙ Ο ΑΛΗ ΠΑΣΣΑΣ

Τῇ 1 ἰουλίου 1792 (ἔ.ν.) ἐστράτευσεν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἐξ Ἰωαννίνων μετὰ δεκακισχιλίων στρατιωτῶν. Ἴνα δὲ διαβουκολήσῃ τοὺς Σουλιώτας, ἀπέφυγε κατὰ τὸ φαινόμενον πᾶσαν ἐπίθεσιν, προφασίζόμενος ὡς ἀφορμὴν τῆς στρατείας αὐτοῦ τὴν τιμώρησιν τῶν ἀνησυχῶν κα-